

Skatter og andre tyngsler

I 1703 skrev den øverste militære sjef nordafjells, general Wibe, ei beretning om «Trondhjems Stift og Lens Tilstand». Han kom der inn på bondens stilling og fant mange forklaringer på den fattigdommen han så rundt i bygdene. Som andre embetsmenn trakk han fram personlige forhold som f.eks. henfallenhet til drikk. Han var særlig arg på den mengda drikk allmuen «forøder i Bryllupper, Begravelser, Juledrikk og sligt, for hvilket de sig sætter i gjeld». Men han hadde også et våkent blick for at embetsmenn og proprietærer arma ut bøndene. Han nevnte fogdene og sorenskriverne som drev inn sakefall (bøter), «presternes Gjerrighed» og kjøpmennene som skjenka bonden drikk som betaling for varer. Alt dette gjorde at bonden hadde lite til overs, skrev Wibe, «saa at naar et, to eller flere onde Aaringer indfalder, er han halv, om ikke hel forarmet, og maa gaa fra Gaard til et Husmandskab». Wibe kom her inn på et spørsmål vi nå skal ta opp: Økte byrdene særlig skattene slik at de hemma økonomisk framgang og befolkningsvekst? Hva betalte folk i skatter og avgifter, og hvem betalte? Sjøl om Tydal lå avsides, nådde kongens skatteoppkrevere fram. I middelalderen måtte bøndene yte til forsvaret av landet (leidangen), og kongen krevde opp underhold til seg og sine menn. Mange av de gamle ytelsene ble etter hvert til permanente og årlige skatter, og nye kom til. Kirka krevde også sitt. Prestene skulle lønnes, og kirkene vedlikeholdes. Embetsmennene prester, sorenskrivere og fogder tok seg ekstra betalt for tjenester de ytte (sportler), og de kunne bøtelegge folk når de brøt lovene deres. I tillegg til disse offentlige skattene, som vi kan kalle dem, krevde jordeierne produkter og pengeavgifter av sine leilendinger. I løpet av 1600- og 1700-tallet ble det etter hvert et helt virvar av ulike skatter til mer eller mindre bestemte formål. Det ble skrevet ut ekstraskatter i ufredstider eller når kongen kom i pengeknipe av andre grunner. Og i pengeknipe var han nesten støtt.

Leidangsskatten

Leidangen var navnet på den gamle forsvarsordninga som bygde på et folkeoppbud. Hvert skipsrede skulle stille en båt og mannskap med proviant for to måneder når fienden truga landet. Leidangsplikta gikk alt på 11-1200-tallet over til en fast, årlig skatt. Leidangsskatten ble utlikna på landskylda og skulle betales i varer. I vårt område var det snakk om smør, mjøl eller skinn. Men iallfall på 1600-tallet ble skatten omrekna etter markedsverdiene på varene og betalt i penger. Skatten var en fast størrelse og ble derfor lettere å bære dersom produksjonen ble større eller pengemengda og prisene økte. I 1548 var det bare Gresli som betalte leidang i smør og mjøl. Resten av bygda skulle svare 40 gråskinn. På slutten av 1500-tallet kom Aune med og skulle betale leidang i smør og mjøl. Gardene ovafor skulle fortsatt betale med gråskinn. Slik ble det ut til 1700-tallet. Hele leidangsskatten var: 37 1/2 merker smør (ca. 9,4 kg) 48 merker mjøl (ca. 12 kg) 58 gråskinn (ekornskinn) I ei jordebok fra 1668 var leidangsskatten omrekna til penger og utgjorde da knapt 6 1/2 riksdaler. Ekornskinna var taksert til 2 skilling stykket. Det var altså ei rimelig byrde. I og med at den var fast knytta til landskylda, steg den heller ikke om det ble flere brukere på garden. For skatteyterne utgjorde leidangsskatten en relativt liten og minkende del av skattebyrdene. I 1836 ble leidangsskatten helt oppeva.

Leilendingsskatt, odelsskatt og rosstjeneste

Den andre årvisse skatten var leilendingsskatten (eller landskatt). Trass i navnet skulle den betales av alle jordbrukere. Skatteprinsippet for skatten ble utforma i 1540-åra. Bøndene ble lagt sammen i legder på ti som i fellesskap skulle være ansvarlig for skattebetaling. Meninga var at den rike skulle hjelpe den fattige. Husmenn skulle betale halv skatt, og det var særskilte takster for andre grupper. Men under gjennomføringa av skatten skilte en ikke mellom små og store bønder. Beskatningsenheten ble bruket, og hver bonde måtte ut med én daler. Men fordi Tydal lå så høgt til fjells at de dyrka lite korn, slapp bøndene med halv skatt. De elleve oppsitterne som betalte leilendingsskatt i 1610, betalte da tilsammen 5 1/2 riksdaler. Den hevdvunne skatteletten ble god å ha ettersom takstene økte. I 1620 betalte tydalingene åtte daler. Men satsene økte kraftig i 1620-åra. Det ble gjort ei grov inndeling i skatteklasser som skulle korrespondere noenlunde med økonomisk evne. De minste eller fattigste brukerne ble skilt ut som ødegardsmenn og betalte halve satser. I 1629 var det fem slike i Tydal. Husmenn slapp med samme beløp. Drenger som tjente for halv eller full lønn, skulle også betale skatt. Det var tatt med én dreng som hadde halv lønn på Ås i 1629. Tilsammen ble det ca. 21 riksdaler i leilendingsskatt på tydalingene i 1629. De som brukte eller eide odelsjord, måtte svare odelsskatt. Det var egentlig en særskatt på landskyldinntekter av jord som eierne ikke brukte sjøl. Selbygger og andre jordeiere i Tydal måtte betale en viss del (ca. 1/4) av landskyldinntektene i odelsskatt. Odelsskatten var fastsatt i forhold til skyldverdien. I 1629 var satsene to riksdaler for hvert spann. Det betydde en skatt på tilsammen ti daler fra jordeierne i Tydal. Fram til 1647 ble det også innkrevd odelsskatt av den jorda som jordeierne brukte sjøl. Etter 1647 ble denne jorda fritatt for odelsskatt. Satsene ble også satt ned. I slutten av 1600-tallet skulle odelsskatten betales med én daler for spannet. Brukerne av egen jord fikk i stedet andre byrder. De skulle betale rosstjeneste. Det var en skatt som ble øremerka til kavaleriet og ble innkrevd i ufredstider. Fra 1682 ble rosstjeneste gjort til en fast ytelse også i fredstid. Den skulle betales med én ort pr. spann.

Ekstraskatter

I tillegg til de faste og årvisse skattene ble det skrevet ut ekstra pengeskatter eller naturalytelser i krisetider. Det var oftest de mange feidene mellom de nordiske landa som skapte akutt pengemangel i statskassa i København. Noen påbud var engangsskatter, andre kom igjen over flere år, og det hendte at de ble permanente over lang tid. Flere av de faste skattene hadde opprinnelig kommet til som ekstraskatter. Slik var det egentlig med leilendingsskatten, og foran er nevnt rosstjeneste som eksempel på en ekstraskatt som ble varig. De første manntalla ble satt opp i forbindelse med slike ekstraskatter. I da ger historikerne glad for det, for de gir viktige opplysninger til befolknings- og gardshistoria i en kildefattig periode. Men bøndene som måtte betale, var sikkert ikke like begeistra. Det eldste bevarte manntallet ble satt opp i forbindelse med en ekstraskatt, tiendepengeskatten i 1520. (Dette manntallet er nevnt foran i dette kapitlet som kilde til befolkningshistoria). Tiendepengeskatten kom på toppen av andre påbud om såkalt «landehjelp» under kong Kristian 2. én-marksskatten i 1515 og to-marksskatten i 1517. Men tiendepengeskatten var den aller hardeste. Det skulle betales 1/10 av all løs og fast eiendom. 7 bønder i Tydal betalte i alt 8 1/4 riksdaler (264 skilling), mens én skatteyter, huskone Birgitte på Ås, hadde ingenting å betale og fikk slippe unna. Det var lite penger i omløp på den tida, så 4 av bøndene måtte ut

med arvesølv. Under sjuårs-krigen 1556-63 ble det krevd inn en ekstraskatt i Trondheim len til bygging av krigsskip. Skipsskatten fra 1557-59 ble betalt med én daler fra hver av de 11 fullgardene i bygda. Tre «husmenn» slapp med en halv daler, og det samme måtte drengen Jon på Østby også betale. Det var de militære eventyra som oftest førte til ekstraskatter. De ble da gjerne spesifisert til bestemte formål. Garnisonsskatten kom i 1628. 12 bønder betalte hver én ort, og fem ødegardsmenn en halv ort. Men dette var halv skatt. Garnisonsskatten kom imidlertid igjen i flere år. I 1640-åra var det geværskatt. Den skulle betales med én ort fra hver fullgard og halve satser fra halvgarder eller ødegarder. Tydal slapp også nå med halv skatt. I disse åra ble soldatlegdene organisert. I Tydal ble det fire (senere fem) legder. Disse måtte sjøl skaffe klær til soldatene. Senere (kring 1680) ble det krevd inn en fast skatt, «kjolepengene», som kom på vel fem ort fra hver legd. Som navnet sier, skulle skatten gå til uniform til soldatene. Noen ganger ble det skrevet ut proviant skatt som var naturalytelser til militæret. Det var en av de skattene som ble gjort permanent (fra slutten av 1670-tallet). Rytterskatt ble i 1664 betalt med opp til en halv daler fra de største bøndene. Senere kom påbud om høy- og kornskatt som også var øremerka til militæret. Et anna påfunn var «Skoskatten» i 1711. Den skulle gå til å skaffe soldatene sko og ble pålagt alle som hadde evne til å betale. Som en skjønner av det ovafor, var det de militære behova som krevde de største ekstraskattene. Men også administreringa av rika og hoffet tok en stor del av statsinntektene. Riksstyret var derfor stadig på jakt etter nye skatteobjekter og viste stor oppfinnsomhet. I Akershus len skattla myndighetene husdyra til bøndene på 1500-tallet. Vi møter kravet nordafjells fra 1620-tallet. Kvegskatten i 1628 gjaldt alle som hadde over fire voksne kyr og skulle betales med en halv ort pr. ku. Tydalingene betalte halv skatt. I 1657 kom en ny kvegskatt. Denne ga oss en fullstendig husdyrtelling som det er gjort bruk av foran, men var en hard ekstraskatt for bøndene. Det skulle betales

8 skilling for hver hest

8 skilling for hver ku

1 skilling for hver sau og lam

2 skilling for hver geit

1 skilling for hver gris

De største husdyrbrukerne måtte betale opp til to riksdaler for buskapen sin. Andre eiendeler og herligheter som ble skattlagt, var kverner, sagbruk og utslåtter. I Tydal var det ingen sagbruk. Men som nevnt foran under jordbruket, var tre kverner skattlagt. Hilmo og Gresli (Per-Hansagarden) betalte hver tolv skilling i kvernskatt. Lensmannsgarden hadde ei større kvern (eller som kunne brukes i lengre perioder), og måtte betale 48 skilling.

Engsletteskatt var som nevnt foran, innført fra midten av 1600-tallet. Bakgrunnen for denne var kongens krav på eiendomsretten til den ubebodde allmenningen. Bøndene skulle derfor betale to skilling for hvert høyllass de tok fra denne utmarka. Det ble neppe gjort forsøk på noen optelling og kontroll, og fogden krevde inn fra seks til tolv skilling fra hver av bøndene. Mens en del av skattene ble lagt på bruket, var andre personskatter. En slik personskatt var koppskatten i 1645. (kopf=hode). Koppskatten ble lagt på alle «hoder» over femten år. Alle hadde ikke betalingsevne, så bøndene måtte punge ut for barn, tjenestefolk eller andre som ikke kunne betale. Men de slapp også denne gang med halv skatt, 4 skilling pr. person. Fra de 76 skattlagte personene kom det inn nesten fire riksdaler fra bygda. Skyssferdsskatt ble pålagt i 1663 som erstatning for den generelle skyssplikta. Satsene varierte etter gardsstørrelse og innbrakte nesten

åtte daler. Lensmannen og prestens medhjelper slapp denne skatten. De aller fleste skatter skulle betales i penger. Noen få, som f.eks. proviantskatten, gjaldt leveranser av varer. En gang ble det også krevd inn skatt for å få tak i kobber. Kobberskatten i 1676 skulle betales enten med en halv skålpund kobber (ca. 230 g) eller ti skilling i penger for hvert spann skyld. I 1644, mens Hannibal Sehestad var stattholder i Norge, ble noen av hovedskattene, sammen med en del særskatter, avløst av én stor «kontribusjon». Satsene ble satt til hele 12 riksdaler for fullgardene, 6 daler for halvgardene og 3 for ødegardsmenn. Det var oppbygginga av en norsk hær som krevde ei drastisk skatteøkning. Tydal slapp fortsatt med halv skatt, så de 8 fullgardene betalte hver 6 riksdaler. Det ser ut som alle i Tydal greide å betale skatten første året. Men utover landet klarte eller ville ikke bøndene bære ei slik skattebyrde. Myndighetene slo klokkelig nok retrett, og satsene ble halvert fra 1647.

Skattematrikkelen 1647

For å fordele skattebyrdene bedre etter økonomisk evne, ble det laga en skattematrikkel for hele landet i 1647. I prinsippet ble nå hovedskatten (kontribusjonen eller leilendingsskatten) utlikna i forhold til landskylda. For Tydal med halv skattelette skulle bøndene betale én daler pr. øres skyld (eller tre daler pr. spann). Skattematrikkelen av 1647 gikk bort fra skattlegging etter gardklasser og over til ei individuell taksering etter skatte-evne. Sjøl om landskylda ikke ga et riktig bilde av produksjonsevne, var dette et skritt mot ei mer rettferdig fordeling. Det var fogdene som på kongens vegne, sto for innkrevinga av skattene. Kongens ønske var å få minst like store inntekter som før. Fogdene prøvde derfor å få de nye sluttsommene til å stemme med de gamle. Hvis noen fikk ettergitt en del, ble de andre likna for mer. Det var det gamle prinsippet at de rike skulle hjelpe de fattige. Peder Ås lensmann på Lunden fikk forhøya skatten sin til 4 1/2 riksdaler og var den største skatteyteren. Ole Fossan fikk derimot nedsatt skatten til én ort. Med sine 6 marklag skyld var han den minste jordbrukeren i bygda. (Peder Ås hadde 108 marklag). Endringer i skattefordelinga ble heretter et spørsmål om ei riktigere skyldsetting. For å rette opp skjevheter arbeidde et par kommisjoner med nye takseringer i 1660-åra. Landkommisjonen av 1661 satte ned skylda på Gresli med 1 øre og justerte opp brukerne på Ås med 11/2 øre. Men ellers ble den gamle skylda stående til 1800-tallet. Kontribusjonen eller leilendingsskatten kunne øke i ufredstider som krevde større militært beredskap og soldatutskrivning. I 1670-åra ble det f.eks. innkrevd nesten 48 riksdaler av Tydal mot knapt 31 daler i 1647. Satsene var da steget til 4 1/2 riksdaler pr. spann.

Krigsstyren

Under «Den store nordiske krig» i begynnelsen av 1700-tallet, kom den til da største ekstraskatten, krigsstyren eller dagskatten. Det skulle kreves inn en viss sum pr. dag fra hvert stift, og denne ble utlikna på hver skatteyter med ulike beløp etter formue. Fordelinga ble gjort av sorenskriver og fogd sammen med 8 lagrettemenn i prestegjeldet. Skatten var såpass hard at fogden frykta for at den «mange steder neppelig, og andre langsommelig skal blive at Indhændte». Fogdens oppgave var å sørge for at skatten «Rigtigen og uden ophold» kom inn, og han skulle true med «paafølgende Execution» om så ikke skjedde. Tydalingene betalte også første året. Ole Pedersen Aune måtte ut med 14 riksdaler, John Hilmo og Lars Østby med 12. De fattigste oppsitterne betalte én riksdaler. Men da skatten kom igjen i de etterfølgende år, begynte restansene å hope seg opp. For 1712-13 var det 23 riksdaler i restanser, og de ble tredobla

noen år senere. Fra mange kanter i landet kom krav om nedsetting av skatten, og det ble også nødvendig. Mens Tydal betalte 115 daler i 1712, ble det «bare» 60 daler i 1715. I de etterfølgende åra lå innbetalingene på rundt 30 daler. Bare en del av skatten greide altså fogden å få inn til kongens kasse. Krigsstyren fra 1712 var større enn alle andre skatter tilsammen. Ekstraskattene på 1600-tallet hadde vært mange og harde, men denne overgikk helt hva folk greide å betale. Slik var det overalt i landet. I Tydal kom så katastrofen med Armfeldt-arméen som tok buskap og andre eiendeler. Skadetaksten for tydalingene ble satt til vel 1.200 riksdaler. Skatterestansene og krigsstyren for tydalingene ble nå trulig strøket. Som nevnt foran fikk de to års skattefrihet for skadene de hadde lidd. Men skattefriheten utgjorde ikke mer enn knapt 80 riksdaler for året og kunne ikke bli mer enn plaster på såret.

Landskyld, førstebyggesel og tredjeårstake

Den skylda skattene skulle rette seg etter, skrev seg fra landskylda, dvs. den årlige avgifta som leilendingene skulle betale jordeierne. Landskylda skulle betales i naturalier av årsproduksjonen og leveres jordeieren innen julaften. I Tydal var landskylda rekna i smør eller skinn. Fossan betalte med 12 gråskinn så sent som i 1660, men ellers var det da vanlig å betale med smør. Gardene ble derfor også taksert i spann, øre og marklag som var gamle vektenheter for smør. (1 spann = 3 øre = 72 marklag). Det er uvisst hvor lenge landskylda ble betalt i naturalier. Sjøl om reknemåten med spann, øre og marklag sto ved lag til 1838, ble landskylda etter hvert omrekna og betalt i penger. Rundt 1700 var taksten ca. tre riksdaler pr. spann. Landskylda hadde vært ei tyngende avgift i høgmiddelalderen anslått til 1/6 av produksjonen. Fallet i skyldverdien i ødegardstida etter Svartedauden gjorde det lettere å være leilending. Som eksempel kan nevnes det største bruket i Østby i 1661 (Bersvendgarden). Det var skyldsatt til to øre og tjue marklag, og kongen og prestegarden eide all jorda. Bonden der måtte ut med 17 kg smør i landskyld. Det var bare tre bruk i Tydal som hadde større skyldverdi på denne tida. Et anna leilendingsbruk, Kirkvoll, med ett øres skyld, svarte f.eks. 6 kg smør i landskyld eller én riksdaler i penger. Landskylda var en fast størrelse som ikke økte om produksjonene steg. Verken leilendingene eller jordeierne hadde fordel av økning, for høgre landskyld betydde også mer skatt. Det var derfor andre måter jordeierne prøvde å skaffe seg større inntekter på. En måte var å kreve førstebyggesel, dvs. ei ekstra avgift ved innfesting av jord. Kongen prøvde å forby denne praksisen, og avgifta ble først offentlig godkjent i lov av 1578. Satsene kunne variere, men generelt økte de utover 1600-tallet. I 1622 betalte f.eks. Jon Sivertsen Ås 12 1/2 daler for ett spann og seks marklag jord. I 1657 ga Arne Jonsen Østby åtte daler i førstebyggesel for 1/2 spann. For at ikke avgifta skulle stige til urimelige høgder, ble den ved lov i 1684 satt til ti daler spannet. Vi må rekne med at det gikk flere år før leilendingen greide å betale denne engangsgifta. Tredjeårstake eller landbohold skulle betales hvert tredje år. Avgifta og navnet hadde bakgrunn i at leietida i høgmiddelalderen normalt var tre år. Men når leilendingen overholdt pliktene sine, fikk de etter hvert hevd på livstidsfeste. Myndighetene prøvde å gjøre tredjeårstake ulovlig, men det gikk med den som med førstebyggesel. Praksisen ble offisielt godkjent på 1500-tallet og avgifta satt til én daler pr. spann. Satsene kunne bli noe større på 1600-tallet, særlig for småbrukere. Bersvend og Ole Østby betalte f.eks. begge én daler i tredjeårstake i 1659, enda Ole hadde bare halvparten så stor skyld som Bersvend. Sjøl Bersvend hadde knapt ett spann. I mange tilfeller var det slik at flere hadde skyldparter i samme bruket eller garden. Hvem fikk da førstebyggesel og tredjeårstake? Når det var flere eiere, kunne det være én av dem som hadde byggeselretten. Det var alltid den største partseieren. Eide to like mye, rådde den som hadde høgst rang for byggeselen. Byggeselrett innebar retten til å

avgjøre hvem som skulle bli neste bruker ved bygselledighet. Den bygselrådige krevde også opp førstebyggesel og tredjeårstake. Egentlig skulle han dele med eventuelle andre partseiere, men det skjedde neppe i praksis. Det å ha bygselrett ga derfor ekstra leieinntekter utenom landskylda.

Tiende

Tienden var ei avgift som var lagt direkte på produksjonen. Hver bruker måtte svare 1/10 av kornavlinga i tiende. Tienden var opprinnelig delt i fire like parter som gikk til biskopen, presten, soknekirka og de fattige (bondeluten). Etter reformasjonen ble tienden delt i tre og gikk da til kongen, presten og kirka. Fjerdedelen, som bøndene disponerte over, falt bort. Bøndene protesterte, og kongen måtte delvis gi etter i Trondheim stift. Men iallfall fra midten av 1600-tallet, viser lensrekneskapene at kongen tok 1/3 av tienden. Kongens part av tiendekornet fra prestegjeldet ble kjørt til Trondheim eller Røros. Kirkas part ble oppbevart på tiendeburet på prestegarden i Selbu. Tienden varierte med årringene. Noen ganger slapp Tydal helt å betale på grunn av uår. Det skjedde f.eks. i 1687 da det ble ført vitneprov på tinget for at kornavlinga var frosset bort. Året etter ble det gitt åtte-ni tønner i korntiende, men seks brukere hadde ikke fått sådd åkrene sine og måtte slippe tiende da også. Etterfølgende år (1689) ble et godt år, og alle gardene unntatt Stugudal ytte tiende. Hele ytelsen var på tolv tønner, og det skulle tilsvare ei avling på 120 tønner korn. Matrikkelen 1668 oppga stor tiende fra Tydal. Den fastsatte en normal tiendeytelse på knapt 9 tønner bygg og vel 19 tønner havre. I tillegg ble det nesten 8 daler i småtiende, dvs. tiende av husdyrproduksjonen. Den besto vesentlig av ost, men utgjorde en liten del av totalproduksjonen. Korntienden fra Tydal ble neppe betalt i korn, men i penger. I lensrekneskapet fra 1659 er det opplyst at «Almuen udj Thydalen Erh bevilget for en Scheppe Korn at giffue i steden penge 8 skilling i thiende». De skulle betale etter «Capitals Taxt» som det het. Kapiteltaksten på korn og andre varer ble fastsatt hver høst av de øverste myndighetene i stiftet. Den lå gjerne litt under markedsverdien. For å få et mål på hvor stor tienden var, kan vi derfor rekne om korntienden i penger. Nå var bygg nesten dobbelt så verdifullt som havre, men rekner vi 8 skilling for skjeppa for alle de 28 tønnene i 1668, får vi en normal korntiende på 18-19 riksdaler. Legger vi til summen for småtiende, kommer vi til at tienden ble betalt med ca. 26 riksdaler. Til sammenlikning var matrikkelskatten på ca. 31 riksdaler. Tienden kunne også betales i andre vareslag enn korn. I 1622 ga tydalingene 4 gråskinn (ekornskinn) for hver skjeppa korn. Ytelsene til kongstienden varierte fra 2 skinn fra Fossan til 8 skinn fra de største brukerne. Tilsammen ble det gitt 70 skinn i kongstiende dette året. Det tilsvarte 2 tønner og 1 1/2 skjeppa korn.

Ble bøndene utarma av skattene?

Som vi har sett foran, var det en rik flora av skatter allmuen måtte betale i gammel tid. Skattebyrdene kunne variere etter som riksstyret var i pengenød, og betalingsevna varierte med årsvoksteren og prisene på det bøndene skulle kjøpe og selge. Enkelte perioder var ekstra harde med en eller flere ekstraskatter. Slike var 1640-åra, 1657-63, 1670-åra, 1695-97 og under den store nordiske krig i begynnelsen av 1700-tallet. Tydal fikk halv skattelette for mange av tyngslene. Men det er likevel rimelig å stille spørsmålet om ikke skattetrykket ved sida av uår og krigsødeleggelser kan ha noe av skylda for stagnasjonen i næringslivet og folketallet fra midten av 1600-tallet til ca. 1720. Sammenlikna med forholda i våre dager var skattelegginga ei ensidig tapping av ressurser fra utkantene. Lite eller ingenting ble tilbakeført til

bygdene. Landskylda fra leilendingene gikk til jordherrer utafor bygda, og prestetienden havna i Selbu.

Ordinære skatter fra Tydal omkring 1720:

Skatter og avg. 1720	Betalt av	rdl.	skill.
Leilendingsskatt	Alle gardbrukere	45	36
Soldatenes kjolepenger	Alle gardbrukere	14	60
Odelsskatt	Alle unntatt Kirkvoll	8	41
Rosstjeneste	Alle unntatt Kirkvoll	2	9
Leidangsskatt	Alle gardbrukere	5	17
Proviantskatt	Alle gardbrukere	3	39
Engsletteskatt	10 gardar	1	22
Kvernskatt	3 gardar		72
	Sum	81 rdl	8sk.

Den største skatten hadde Peder Ås med vel 11 riksdaler. Dernest kom Petter Hilmo med vel 9 daler. Nederst kom Løvøya, Fossan og Stugudalsgardene. Ole på Fossan hadde knapt 11/2 riksdaler i ordinær skatt. I tillegg til disse ordinære skattene kom tiende som normalt utgjorde 20-30 riksdaler i pengeverdi. Dette var de årvisse skattene. Ekstraskatter kom så i tillegg. Krigsstyren utgjorde, som vi så, opp til 14 daler for de største gardene. Leilendingene betalte også landskyld. Landskylda var 4 1/2 daler for spannet og kom på omtrent 20 daler fra hele Tydal (før 1720). Hvor harde var disse skattene for den enkelte bonde? Et tingsvitne i 1698 klaga over den «gemene Mands Opholdte fattigdom» og mente at mange ikke greide å betale skattene når «vanskelige kornløse Aarringer» inntraff. Hvor mye rett hadde dette vitnet? Vi kjenner ikke til inntektene folk hadde på den tida og kan derfor ikke rekne ut «skatteprosenten»). Men vi kan sammenlikne med formue og skal trekke fram ett eksempel: I 1727 ble det holdt arveskifte etter Jon Haldorsen Ås, og eiendelene i boet ble taksert. Jon hadde bl.a. 2 hester og 10 kyr. Husdyra og løsøret ble verdsatt slik: Husdyr ca. 75 rdl. Løsøre ca. 37 rdl. Sum 112 rdl. I ordinære skatter betalte han ca. 5 1/2 riksdaler. I 1812 hadde han også betalt 4 daler i krigsstyr. Det var like mye som ei ku var taksert til. I etterfølgende år betalte han 1-1 1/2 daler i ekstraskatt. Tienden kunne komme opp i verdi av 2 daler pr. år. Han var leilending under Schøller og prestegarden og skulle svare 3 daler i landskyld. Hans årlige ordinære skatter og skatt i 1712 medrekna landskyld var:

	«normale» år	1712
Ordinære skatter	5 1/2 rdl.	5 1/2 rdl.
Tiende (antatt)	2 »	2 »

Landskyld	3 »	3 »
Krigsstyr	»	4 »
	10 1/2 rdl.	14 1/2 rdl.

I årlige skatter og avgifter utenom ekstraskatten måtte altså Jon ut med 101/2 daler. Ekstraskatten krigsstyr i 1712 tilsvarte verdien av ei ku i tillegg. I forhold til verdien av løs eiendom, betalte Jon 10 prosent i ordinær skatt og landskyld, eller 13 prosent når en rekner med ekstraskatten i 1712. Jon Haldorsen bodde på nåværende Brennåsen. Eiendommen var skyldsatt til 2 øre, altså et middels stort bruk i bygda. Vi har kommet til at bonden på akkurat dette bruket betalte 1/10 av verdien av løs eiendom i årlige skatter og avgifter. Hyppige ekstraskatter kom i tillegg til dette. Vi kan også gå et skritt videre og spørre: Hvor mye måtte han produsere av f.eks. ost til salgs for å kunne betale skattene forutsatt at han fikk selge varene? Det er rimelig å rekne med at ei ku kunne gi 20 kg ost om sommeren. De 10 kyrne til Jon kunne da maksimalt produsere 200 kg ost om all melka ble ysta. I kapiteltaksten 1712-13 var prisen på ost satt til én riksdaler pr. våg (18,5 kg). For å betale de ordinære skattene måtte altså Jon Haldorsen produsere og selge 101/2 våger ost, dvs. 195 kg. All kumelka om sommeren gikk da med til ysting. Vi vet lite om omsetning og handel i Tydal før 1700-tallet. Men bøndene måtte skaffe seg noen kontanter til skattene som ble betalt i penger. Noe måtte de også ha til å kjøpe visse varer for, først og fremst korn, og så litt salt og kanskje jern til å smi redskaper av om de ikke kjøpte ljàene, sigdene og plogjernet ferdig. Presten ville også helst ha betaling i penger ved dåp, bryllup og begravelse. Var noen uheldig og fikk bøter, skulle de også betales i penger. Det bøndene hadde å selge, var vesentlig ost, smør og skinn. Da gruvedrifta tok til (i Røros fra 1644, i Tydal-Selbu fra 1713-14), ble det nye muligheter til pengeinntekter ved kjøring og leveranser av malm, ved og trekol. Men før skogbruket og gruvedrifta ble næringsveger, var det bare feavl, jakt og fangst som ga pengeinntekter. Som vi har sett ovafor, var det ikke så rent lite av salgsprodukter som skulle til for å betale skatter og avgifter med. Tyngslene økte også sterkt. Mens 13 brukere i 1620 ga knapt 7 daler i leilendingsskatt, var satsene 100 år senere slik at 20 brukere ga 45 daler. Skattene hadde økt særlig mye i første halvdel av 1600-tallet uten at folkemengda hadde steget tilsvarende. Skattetrykket stabiliserte seg etter hvert på et nivå bare litt under toppunktet i 1640-åra. Det svinga litt opp og ned med pålegga om ekstraskatter. Med skattelegginga tvinga de danske styresmaktene bøndene til å produsere et overskott for andre og til formål som iallfall tydalingene ikke så noen nytte av. På denne bakgrunnen kan en si at skattetrykket var relativt hardt i hundreåret før 1720. Uår, krig og skattelegging bidro på hver sin måte til den «forarmelse och Elendighed» i Tydal, som fogden beskrev i ett av sine rekneskaper.